

6. Мацумото Д. Психология и культура / Д. Мацумото. – СПб. : Питер, 2003. – 720 с.

7. Павлюк Л. Гендерні стереотипи і гендерна чутливість комунікації // Медіакритика. – 2004. – № 1. – С. 24–28.

8. Толстой Л. Н. Война и мир / Л. Н. Толстой. – М. : Просвещение, 1981. – Т. 3. – 318 с.

Стаття надійшла до редколегії 29.03.2012

Н. ЗАХАРЧУК

СРЕДСТВА ПРЕОДОЛЕНИЯ СТЕРЕОТИПОВ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ К МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ

В статье исследуется роль и устанавливается значение стереотипов в процессе межкультурной коммуникации. Вместе с тем дан анализ их влияния на ход коммуникативной деятельности между представителями различных культур, а в частности, на восприятие партнерами по общению друг друга и интерпретацию намерений собеседника. Подобраны эффективные средства для преодоления стереотипных представлений у студентов, что будет способствовать успешной их подготовке к межкультурной коммуникации.

Ключевые слова: коммуникативный барьер, межкультурная коммуникация, стереотип, стереотипное представление.

N. ZAKHARCHUK

THE MEANS OF OVERCOMING STEREOTYPES IN THE PROCESS OF PREPARING STUDENTS FOR CROSS-CULTURAL COMMUNICATION

The article studies the role and meaning of stereotypes in the process of crosscultural communication. However, it gives the analysis of their impact on the course of communication between different cultures, and in particular on the perception of the communication partners each other and the interpretation of the interlocutor's intentions. The effective means to overcome stereotypes in students that will help them prepare for successful intercultural communication are suggested.

Key words: communicative barrier, cross-cultural communication, stereotype.

УДК 811.161.2'373.45

Ольга КАЦІМОН

СПІЛЬНІ ЛЕКСИЧНІ ЕЛЕМЕНТИ У ТВОРАХ І ЛИСТАХ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ ТА РЕЄСТРІ «СЛОВАРЯ ЧУЖИХ СЛІВ» ЗЕНОНА КУЗЕЛІ І МИКОЛИ ЧАЙКОВСЬКОГО (1910)

У статті проаналізовано спільні лексичні елементи у листах і творах Ольги Кобилянської та реєстрі «Словаря чужих слів» Зенона Кузелі і Миколи Чайковського (Чернівці, 1910). Визначено, що найбільшу групу становлять германізми, латинізми, полонізми, румунізми, гунгаризми, характерні для західноукраїнського вжитку початку ХХ ст.

Ключові слова: О. Кобилянська, «Словар чужих слів» З. Кузелі і М. Чайковського, запозичення, германізми, латинізми, полонізми, румунізми.

Дослідження мови творів Ольги Кобилянської здебільшого стосувалися суто стилістичних оцінок, а таким аспектам, як лексика й фразеологія в наукових працях приділялося значно менше уваги [9,

с. 127–128]. Окремі статті щодо вивчення особливостей художньої спадщини письменниці з мовознавчого погляду надруковані у тезах доповідях і не мають достатнього опрацювання [2, 3, 4].

З огляду на це аналіз лексичних особливостей мови творів О. Кобилянської наразі є актуальним, оскільки «мовленнєва практика письменниці була пов'язана насамперед із західноукраїнською традицією, що у своїй діалектній основі спиралася на південно-західне наріччя» [8, с. 180].

Мовознавець Василь Сімович свого часу вказував, що О. Кобилянська «... оперує символами, схоплює словами тони, проводить лінії, добирає кольорів, – і все те своїм оригінальним стилем, дуже цікавою, багатою, дарма що не все надто легкою і наскрізь чистою мовою...» [7, с. 210].

Мета нашої статті – проаналізувати спільні лексичні елементи, що зафіксовані у творах і листах О. Кобилянської та кодифіковані у реєстрі «Словаря чужих слів» (1910) З. Кузелі і М. Чайковського.

Вказана лексикографічна праця вийшла друком на початку ХХ ст. у Чернівцях й містила ґрунтовний реєстр слів іншомовного походження, таким чином відображаючи стан української літературної мови к. ХІХ – поч. ХХ ст. У «Словарі чужих слів» (1910) Зенона Кузелі і Миколи Чайковського (далі – Сл. 1910) представлено біля 12-ти тисяч слів іншомовного походження української мови.

На Буковині здавна проживали різні етнічні групи, що спричинило широку взаємодію лексичних систем різних мов, зокрема, засвоєння запозичень з румунської, німецької, польської, угорської мов [5, с. 156]. Словник вказував на високий ступінь засвоєння таких запозичень.

1. Германізми. За нашими спостереженнями окремий клас спільних лексичних одиниць становлять германізми, що здавна впливали на розвиток української мови та мали значний ступінь засвоєння як у діалектному мовленні, так і в літературній мові [6]. Ми вділили такі тематичні групи: військова справа (*абишит, звер, егзецирка, кабзля, регімент, торністра, шріт, шпанги*); назви на позначення способу життя людини (*вегетування, вікт, триб*); назви абстрактних понять (*лярі-фарі*); назви фінансово-грошових понять (*фантування*); назви світсько-побутових предметів (*цвікер*); назви сільського господарства (*штіхлір*); назви на позначення ознаки людини (*зизом*); назви речовин (*шутер*).

Германізми, що засвоїлися через посередництво польської мови співвідносяться з такими тематичними групами: назви шкільної освіти (*матура*); назви фінансово-економічної галузі (*льос*).

З-поміж досліджуваних германізмів у Словнику української мови (далі – СУМ) позначку «застаріле» мають слова *абшит*, *регімент*, *триб*, *цвікер*:

військовий абшит – документ про увільнення з війська: «...*як витягав свій військовий абшит і показував його своїм гостям*» (Коб., «Земля», Т. II, с. 52); **абшит** нім. відправа, відставка (при війську) (Сл. 1910, с. 2);

регімент – полк: «...*і був при війську один з найздатніших поручиків свого регіменту*» (Коб., «Ніоба», Т. III, с. 11); **регімент** лат. через нім. полк (Сл. 1910, с. 17);

триб – схильність, хист: «*В тобі є триб перебувати заєдно свіжі ситуації*» (Коб., «За ситуаціями», Т. V, с. 17); **триб** нім. спосіб (житя) (Сл. 1910, с. 303);

цвікер – пенсне: «*От залежить той цвікер на ніс, прижмурить очі та й зігнеться...*» (Коб., «Царівна», Т. I, с. 137); **цвікер** нім. очиці, що держать ся пружинкою на носі (Сл. 1910, с. 320).

До діалектних слів (за відповідною позначкою СУМу) належать лексеми *гвер*, *зиз*, *льос*, *фантувати*, *шпихлір*, *шутер*, які здавна вживалися на території Західної України і за визначенням Л.Ткач належать до західноукраїнського варіанта літературної мови:

гвер – гвинтівка, рушниця: «*не знав, чи брати за гвер..., чи прощатися з батьком*» (Коб., «Земля», Т. II, с. 124); **гвер** нім. рушниця (Сл. 1910, с. 80);

зизом – скоса: «...*той, що дивиться зизом*» (Коб., «Людина», Т. I, с. 96); **зиз** нім. або ор. – косоокість (Сл. 1910, с. 125);

льос – виграшний квиток, облігація: «*він мав від діда якісь льоси...*» (Коб., «Царівна», Т. I, с. 176); **льос** нім. картка з числом до гри в гроші або інші предмети, квиток на лотерію (Сл. 1910, с. 189);

фантування – забирання майна за борги: «*Нащо йому клопотів? А може, ще й фантування?*» (Коб., «Царівна», Т. I, с. 176); **фантувати** нім. брати в застав (за податки) (Сл. 1910, с. 308);

шпихлір – комора: «...*украє із шпихліра <...> грубезний ланц*» (Коб., «Земля», Т. II, с. 81); **шпихлір** нім. будинок на збіжж (Сл. 1910, с. 328);

шутер – гравій, щебінь: «...*наймалися носити каміння, пісок і шутер*» (Коб., «Земля», Т. II, с. 1); **шутер** нім. рінь, пісок (Сл. 1910, с. 330).

Слово *матура* позначено в СУМ як західне: **матура** – екзамен: «*Я прилагоджувалась до матури, бо хотіла бути вчителькою*» (Коб., «Меланхолійний вальс», Т. II, с. 363); **матура** лат. – іспит зрілості в середніх школах (Сл. 1910, с. 197).

З-поміж вказаних запозичень не має стилістичного маркування лексема **шріт** – дріб: «*Мені не треба ні пороху, ні шроту! Я таки зроду не любив стрільби!*» (Коб., «Земля», Т. II, с. 102); **шріт** нім. олов'яні кульки (Сл. 1910, с. 329).

Ряд германізмів, характерних для західноукраїнського вживання, не зафіксовано в СУМ, хоча вони мали високий ступінь вжитку, що вказує їхню кодифікація у Сл. 1910:

вегетування – рослинне існування: «*Ти дійсно не можеш мати це правдивого розуміння про нужденне вегетування...*» (Коб., «Людина», Т. I, с. 76); **вегетація** лат. – рстинність; **вегетувати** – жити немов рослина, животи́ти (Сл. 1910, с. 57);

вікт – на утриманні: «...*маю на вікті брата, і його жінку, і доньку, і своїх*» (Коб., Листи, Т. V, с. 428); **вікт** лат. харч, жите (Сл. 1910, с. 60);

егзецирка – військові вправи «...*компанія вимарширує зараз на егзецирку за місто*» (Коб., «Земля», Т. II, с. 7); **екзе[р]цирка** лат. через нім. вправи, особливо військові (Сл. 1910, с. 110); порівн.: нім. Exerzier [übungen], польськ. egzercyrowac ‘ts’ (Рудн., I, с. 247)

кабзля – капсуль: «*Знайдено рушницю <...> одначе кабзля в ній була цілком заржавіла*» (Коб., «Земля», Т. II, с. 242); **капзля** нім. металева накривка (Сл. 1910, с. 146);

лярі-фарі – пуста балаканина: «*Лярі-фарі, любий докторе!*» (Коб., «Людина», Т. I, с. 58); **лярі-фарі** нім. небилиці, дурне говорене (Сл. 1910, с. 187);

шпанги – військова кара: «*Раз мучив і бив його капрал, другий раз сидів він у шпангах*» (Коб., «Земля», Т. II, с. 112); **шпанги** нім. кайдани (Сл. 1910, с. 328).

Загалом, запозичення з німецької мови, що зафіксовано у творах і листах О. Кобилянської та кодифіковано у Сл. 1910 охоплюють широкий спектр тематичних груп та належать до застарілих і діалектних лексем, значна частина слів, що належала до західноукраїнського вжитку початку ХХ ст., відсутня в реєстрі СУМ та ЕСУМ.

2. **Латинізми.** Запозичення з латинської мови, що також впливали на формування української лексики і засвоювались в діалектному мовленні, становлять інший клас спільних лексичних елементів та співвідносяться з такими тематичними групами, як назви абстрактних понять (*візія, диспозиція, консеквенції, функція*); назви дій (*емансипувати, іритувати, консумувати*); назви на позначення осіб за певною ознакою (*адоратор, конципієнт, парох, пропінатор*); назви на позначення ознак людини (*імпертинентний, консеквентний*); назви фінансово-грошової сфери (*кавіція*); назви медицини (*обдукція*); назви документів (*реценіс*).

У СУМ позначку «рідко вживані» мають слова *візія* й *іритувати*: **візія** – видіння: «...неначе мала *візію*, держалась одною рукою його...» («Земля», Т. II, с. 76); **візія** лат. привид (Сл. 1910, с. 59);

іритувати – сердити, нервувати: «*Іритує* й дразнить мене на кождім кроці» (Коб., «Царівна», Т. I, с. 113); **іритація** лат. – подраженне, гнів (Сл. 1910, с. 138).

Серед діалектних слів у СУМ позначено лексему *парох*: **парох** – священик: «Пані Анна Яхнович, сімдесятилітня вдова по уніатським *пароху* <...> не пережила ще ані одної неділі правдиво святочно, відколи переїхала з села до свого сина в місто» (Коб., «Ніоба», Т. III, с. 9); **пáрох** гр. пастир, місцевий священик (Сл. 1910, с. 229).

Як «книжні слова» вказано лексеми *емансипувати*, *консеквентний* й *функція*: **емансипувати** – звільнитися: «... не уміє з болю *вемансипуватись*» (Коб., «Автобіографія», Т. V, с. 217); **емансипувати** лат. увільнювати з залежності (Сл. 1910, с. 115);

консеквентний – урівноважений: «... дуже любили за її тиху та *консеквентну* вдачу...» (Коб., «Земля», Т. II, с. 3); **консеквентний** лат. послідовний, відповідний, згідний в гадках і поступованю, до речі (Сл. 1910, с. 166);

функція – величина: «...людина тоді не є зв'язана, але прив'язана. Стається *функцією* – не людиною (Коб., «За ситуаціями», Т. V, с. 30); **функція** лат. (урядова) чинність, виконуване чинности (Сл. 1910, с. 317).

Зміни лексичного значення слова демонструє лексема *диспозиція*, що у СУМ зафіксовано як: «1. Застаріла назва плану розташування сухопутних військ або флоту для бою або на місці стоянки. 2. У XVIII – XIX ст. – письмовий наказ військам на бій або похідний рух; // *перен.* Наказ або розпорядження керівника» (СУМ, Т. II, с. 286); порівн.: **диспозиція** – тут: природна схильність: «Як в кого *диспозиція* до них, Андрійку...» (Коб., «За ситуаціями», Т. V, с. 28-29); **диспозиція** лат. начерк, уклад, поділ, плян, розпорядок, припис; настрої, наклін (Сл. 1910, с. 100).

Не зафіксовано у СУМ такі слова, як *адоратор*, *імпертинентний*, *кавіця*, *консеквенції*, *консумувати*, *конципієнт*, *обдукція*, *пропінатор*, *рецепіс*:

адоратор – поклонник, прихильник: «...чи правда, а то що ти маєш аж двох *адораторів*...» (Коб., «Царівна», Т. I, с. 325); **адоратор** лат. – що когось уважає за кращого з поміж інших, обожатель (Сл. 1910, с. 7);

імпертинентний – нахабний, зухвалий: «...*імпертинентние*, завзяте сотворіння!» (Коб., «Царівна», Т. I, с. 155); **імпертіненція** лат. нечемність, неумісність; зухвальство, образливі слова (Сл. 1910, с. 130);

кавція – грошова застава: «...була хоч і невелика, але добірна бібліотека, з котрої можна було діставати за малу **кавцію** найкращі твори» (Коб., Листи, Т. V, с. 218); **кавція** лат. порука, гроші, зложені як забезпечення, що додержиться умови (Сл. 1910, с. 140);

консеквенції – наслідки: «Дисципліна мусить доводитись до остатніх **консеквенцій**, особливо ж у жінок» (Коб., «Людина», Т. I, с. 59); **консеквенція** лат. наслідок даної причини, згода в думках і діланню (Сл. 1910, с. 166);

консумувати – споживати: «Раз каже, що лише той має вартість, що **skonsumував** таку і таку силу книжок...» (Коб., «Царівна», Т. I, с. 299); **консумувати** лат. – спотребовувати, уживати (Сл. 1910, с. 168);

конципієнт – помічник адвоката: «Орядин – як я чула – один з його наулюбленіших **конципієнтів**...» (Коб., «Царівна», Т. I, с. 296); **конціпієнт** лат. урядник, що виготовлює проекти; адвокатський практикант (Сл. 1910, с. 171);

обдукція – судово-медичний огляд: «За малу хвилю ступив до сіней, де під вікном сидів скулений Сава і приглядався **абдукції**» (Коб., «Земля», Т. II, с. 21); **обдукція** лат. розелід; оглядини тіла мерця судово-лікарською комісією (Сл. 1910, с. 215);

пропінатор – корчмар: «Здалека пізнали Марійка і її чоловік давнього **пропінатора** Беньяміна...» (Коб., «На полях», Т. III, с. 320); **пропінация** лат. право вишинку; місце, де продає ся горячі напитки, шинок (Сл. 1910, с. 250);

рецепіс – розписка: «Під час коли я підписувала **рецепіс**, складав він (люблю його, того старого німця) листи» (Коб., «Він і вона», Т. I, с. 442); **рецепіс** лат. посвідка відібрання (листа) (Сл. 1910, с. 265).

З-поміж латинізмів, що засвоїлися через посередництво польської мови виділяємо такі тематичні групи, як назви осіб за певною ознакою (*креатура*); назви фінансово-грошових понять (*ліцитуватися*, *рата*); назви абстрактних понять (*медитація*, *резитнація*).

У СУМ слова мають стилістичні позначки. Як діалектне слово вказано лексему *ліцитуватися*: **ліцитуватися** – придаватися з торгів: «Мені припала задача заявити одному убогому мужикові <...> що його господарство має **ліцитуватися**» (Коб., «Банк рустикальний», Т. I, с. 476); **ліцитація** лат. публична, примусова продаж (Сл. 1910, с. 184).

Як «застаріле слово» позначено слова *рата*, *резитнація*: **рата** – частина плати, внесок: «Він іде до міста, щоб віднести якусь **рату** до банку!» (Коб., «Земля», Т. II, с. 210); **рата** лат. частинна виплата належності (Сл. 1910, с. 256);

з **резигнацією** – безнадійно: «...і махав з **резигнацією** рукою (Коб., «Земля», Т. II, с. 142); **резигнація** лат. зреченє, уступчивість, рівнодушність (Сл. 1910, с. 260).

Як «книжне слово» засвідчено лексему *креатура*: **креатура** – тут: створіння, істога: «*Однак хто вона така, тота зарозуміла креатура?*» (Коб., «Царівна», Т. I, с. 371); **креатура** лат. досл. сотворінє; підхлібна людина, що вислугує ся другим (Сл. 1910, с. 174).

Без маркування позначено слово *медитація*: **медитація** – роздуми: «...я завела собі денник, де захоувала всі свої п'ятнадцятилітні бажання й *медитацій*» (Коб., Листи, Т. V, с. 220); **медитація** лат. розважанє, роздумувань (Сл. 1910, с. 198).

Латинізми становлять цікаву групу лексики, оскільки їхнє вживання в діалектному мовленні української мови досі уповні не описано. Твори західноукраїнських письменників, зокрема О. Кобилянської, можуть слугувати таким джерелом.

3. **Полонізми** співвідносяться з такими тематичними групами, як назви функціональних приміщень (*кнайпа, офіцини, креденс*); назви абстрактних понять (*варіяцтво, квестія*); назви військових понять (*кольба, маринарка*); назви на позначення релігійних понять (*літанія*); назви на позначення технічних пристроїв (*ровер*).

У СУМ з позначкою «діалектне» вказано лексеми *варіят, офіцини*: **варіяцтво** – божевілья: «*Провиништорювала бог зна звідки тоті варіяцтва на день божий та й пролила їх у цілім значенні того слова*» (Коб., «Людина», Т. I, с. 47); **варіят** лат. людина умово хора, божевільний (Сл. Куз, с. 55); порів.: **варіят, діал.** «божевільна людина» (СУМ, Т. I, с. 293);

офіцини – задня частина будинку: «*Вона лиш припадком зачула остатні слова плебейської проповіді й то, власне, коли вступала в малі офіцини*» (Коб., «Людина», Т. I, с. 51); **офіцина** лат. бічна частина дому; робітня (в аптиці) (Сл. 1910, с. 222).

Як «західне», тобто таке, що вживається на території західноукраїнських земель, позначено слова *квестія, кольба*: **квестія** – питання: «*Годі мені розводитись тут о цій квестії бог зна як...*» (Коб., «Царівна», Т. I, с. 147); «*Аналізуєш себе без потреби, робиш з цього квестію...*» (Коб., «За ситуаціями», Т. 5, с. 59); **квестія** лат. збір питань, що відноситься до одної справи (Сл. 1910, с. 153);

кольба – приклад: «*Лиш раз, – коли, вдарений кольбою, мов переломлений упав до землі...*» (Коб., «Земля», Т. II, с. 246); **кольба** нім. заокруглена річ; деревляний кінець гвера (Сл. 1910, с. 160).

Із позначкою «застаріле» зафіксовано лексему *креденс*: **креденс** – буфет: «... снувалася Аглая-Феліцітас коло **креденсу** й наливала собі

шампану» (Коб., «За ситуаціями», Т. V, с. 131); **креденс** *фр.* стіл або шафа, в якому переховує ся накрите і деякі річі до їди і пиття (Сл. 1910, с. 174).

Без позначок у СУМ кодифіковано слово *літанія*: **літанія** – молитва у католиків: «...*вчитав йому в брутальний спосіб літанію»* (Коб., «Людина», Т. I, с. 51); **літанія** *зр.* покутна молитва в римській церкві; довгий список або нудне оповідання (Сл. 1910, с. 183).

Відсутні у реєстрі СУМ – *кнайпа*, *маринарка*, *ровер*: **кнайпа** – пивних, погрібцях: «...*не еднаючися з тією емансипацією жінок, що виявлялася в той час у <...> сходинках по кнайпах...*» (Коб., Листи, Т. V, с. 175–176); **кнайпа** *нім.* шинок (Сл. 1910, с. 157);

маринарка – флот: «... *а син той є лікарем при маринарці»* (Коб., «Царівна», Т. I, с. 252); **маринарка** *фр.* загал кораблів одної держави, фльота; короткий мужеський сурдут (Сл. 1910, с. 194);

ровер – велосипед: «*Нараз зачує за собою живий удар роверового дзвінка»* (Коб., «За ситуаціями», Т. V, с. 56); **ровер** *англ.* двоколісниця, біцикль (Сл. 1910, с. 267).

4. **Галліцизми** вживаються на позначення таких тематичних груп, як назви на позначення осіб за певною ознакою (*дансер*); назви на позначення музичних понять (*банда*); побутові назви (*касетка*).

Із позначкою «діалектне» у СУМ кодифіковано лексеми *банда*, *касетка*: **банда** – оркестр: «*Граючи, видобувся він на капельмейстра глиницької банди...*» (Коб., «Царівна», Т. I, с. 135); «*Банда циганів-музиків...*» (Коб., Листи, Т. V, с. 236); **банда**, *іт. фр.* вагач, купа, громада, шайка; військова музика, оркестра (Сл. 1910, с. 36); порівн.: банда 3. *діал.* Група музикантів (СУМ, Т. I, с. 99);

касетка – скринька: «*Там тишалась прекрасна китиця розж, а біля неї лежала велика касетка з сріблом на дванадцять осіб»* (Коб., «Людина», Т. I, с. 103); **касет[к]а** *фр.* скриньочка (Сл. 1910, с. 150).

Не позначено в СУМ лексеми *дансер*: **дансер** – танцюрист, компаньйон в танці: «*Відстрашуєш (кажу їй) і найглупішого дансера від себе!»* (Коб., «Царівна», Т. I, с. 114); **дансер** *фр.* танцівник, танцюрист (Сл. 1910, с. 89).

5. **Румунізми**, що належать до специфічної групи лексики буковинських говірок і творять характерний колорит щодо місцевого мовного середовища [1] у творах письменниці охоплюють такі тематичні групи, як назви на позначення функціональних приміщень (*бурдей*); побутові назви (*барда*); назви мір (*фальча*); назви місцевостей (*цара*).

До діалектних за позначкою СУМ зараховуємо – *барда*, *бурдей* та *цара*:

барда – сокира: «...був бурливий мужик, що у хвилях лютості хапав і за **барду**...» («Земля», Т. II, с. 9); **барда**[ш], **бардина** нім. 1. топір, сокира з великим вістрем; 2. кусник хліба (Сл. 1910, с. 37);

бурдей – землянка: «Окрім хати, що стояла недалеко панського дому, мали ще тут, на полях, два **бурдей**» («Земля», Т. II, с. 30); **бурдей**, **бурдій** рум. зумлянка, курна хага (Сл. 1910, с. 52);

цара – край, низина у протиставленні до гір: «Дивися, Михайле, се все з **цари**!» («Земля», Т. II, с. 105); **цара** рум. з лат. чужа сторона (Сл. 1910, с. 319–320).

Відсутня у реєстрі СУМ лексема *фальча*: **фальча** – щось біля десятини: «Той її швагер мав далеко від міста кільканадцять **фальчів** поля з обійстям...» («Людина», Т. I, с. 80); **фальча** рум. міра = поверх 2 моргам (Сл. 1910, с. 307).

6. **Гунгаризми** становлять незначну групу і позначають назву рослини (*паприка*); назву головного убору (*чако*).

Лексема *паприка* у СУМ кодифіковано без стилістичних позначок, а слово *чако* не зафіксовано:

паприка – перець: «Мав грядку **паприки**, якої, як хвалився, навіть сам двірник не мав у своїм городі» («Земля», Т. II, с. 2); **паприка** мад. еспанський перець, дуже пекуча рослина, що видає червоні овочі, подібні до маківок (Сл. 1910, с. 226);

чако – головний убір в австрійській армії: «Його труна була начорно помальована, на труні стояло **чако** та усе холіталось» (Коб., «Земля», Т. II, с. 169); **чако** мад. військова шапка (Сл. 1910, с. 323).

7. Цікаве запозичення з **італійської мови**, що співвідноситься з військовою тематикою: **компанія** – тут: рота: «Прошу пана лейтнанта: мені казали про **компанії**, що маю два дні...» («Земля», Т. II, с. 122); **компанія** фр. Товариство; спілка, торговельне товариство; відділ війська (Сл. 1910, с. 162). На сьогодні відбулося звуження значення слова, лексема *компанія* вживається у значенні «організація», інше значення «рота» – архаїзувалось. У СУМ таке значення слова не зафіксовано.

Отже, дослідження художньої та епістолярної спадщини Ольги Кобилянської у зіставленні з реєстром «Словаря чужих слів» З. Кузелі та М. Чайковського (Чернівці, 1910) виявило запозичення з високим ступенем кодифікації, характерні для західноукраїнського слововживання. Частина германізмів та латинізмів засвоювалась через посередництво польської мови. Тематичні групи іншомовних слів вказують на значну частину лексем, що позначають абстрактні поняття, світсько-побутові предмети та назви військової тематики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Головач Н. Лексичні Румунізми в «Словарі чужих слів» З. Кузелі і М. Чайковського / Ніколета Головач, Ольга Кацімон // *Studii de limbă, literatură și metodică, Lucrările simpozionului internațional «Tendințe actuale în studierea limbilor, literaturilor și culturilor slave»*, 19–20 iunie 2008, Ediția XIII. – Cluj-Napoca, Editura Napoca-Star, 2010. – p. 117–132.
2. Лук'янюк К. М. Лексика молдавсько-румунського походження у творах О. Ю. Кобилянської // *Творчість Ольги Кобилянської : тези доповідей респ. наук. конф., присвяченої сторіччю з дня народження письменниці (28 листопада – 1 грудня 1963 р.)* / Ред. кол. : Г. І. Сінченко (відп. ред.) та інші. – Чернівці : ЧДУ, 1963. – С. 54–56.
3. Коваль Д. В. До питання про запозичену лексику у творах О. Кобилянської // *Творчість Ольги Кобилянської : тези доповідей респ. наук. конф., присвяченої сторіччю з дня народження письменниці (28 листопада – 1 грудня 1963 р.)* / Ред. кол. : Г. І. Сінченко (відп. ред.) та інші – Чернівці : ЧДУ, 1963. – С. 52–54.
4. Лизанець П. М. До питання про мадяризми в українській мові (на матеріалі творів О. Кобилянської) // *Тези доповідей та повідомлення до наук. конф., присвяченої 100-річчю з дня народження О. Ю. Кобилянської (травень, 1964 р.)* / Ред. кол. Балага (відп. ред.) та інші. – Ужгород : УДУ. – С. 37–46.
5. Кацімон О. Українська лексикографія на Буковині в кінці XIX – на початку XX ст. / Кацімон Ольга // *Слов'янський збірник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова : зб. наук. праць / відп. ред. Зубов М. І., Іващенко Д. С.* – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2011. – Вип. XIV – XV. – С. 151–161.
6. Кацімон О. А. Германізми в українських словниках слів іншомовного походження : традиції і практика фіксації / О. А. Кацімон // *Функциональная лингвистика : сб. науч. работ / Крымский республиканский институт последипломного педагогического образования; науч. ред. А. Н. Рудяков.* – № 2. Том 1. – Симферополь, 2011. – С. 248 – 252.
7. Сімович В. Ольга Кобилянська / Василь Сімович // *Праці у двох томах. Том 2 : Літературознавство. Культура / Упор. Л. Ткач, О. Івасюк за участю Р. Пилипчука, Я. Погребенника ; передмова Ф. Погребенника.* – Чернівці : Книги – ХХІ, 2005. – 208–211.
8. Ткач Л. Ольга Кобилянська і західноукраїнський варіант літературної мови (за матеріалами листування письменниці) / Л. Ткач, І. Черкез // *Науковий вісник Чернівецького університету. Ольга Кобилянська – письменниця і громадянка : національне і загально людське (до 140-річчя від дня народження)* / наук. ред. Б. Бунчук – Вип. 216–217. *Слов'янська філологія.* – Чернівці : Книги ХХІ. – 2004. – С. 179–195.

9. Ткач Л. Українська літературна мова на Буковині в кінці XIX – на початку XX ст. Частина 2 : Джерела і соціокультурні чинники розвитку / Людмила Ткач. – Чернівці : Книги – XXI, 2007. – 704 с.

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ НАЗВ ДЖЕРЕЛ

ЕСУМ – Етимологічний словник української мови : У 7 т. / Редкол. : О. С. Мельничук (гол. ред.) та ін. – Т. 1 (А–Г). – К. : Наук. думка, 1982. – 631 с. ; Т. 2 (Д–Комі). – К. : Наук. думка, 1985. – 570 с. ; Т. 3 (Кра–М). – К. : Наук. думка, 1989. – 550 с. ; Т. 4 (Н–П). – К. : Наук. думка, 2003. – 656 с. ; Т. 5 (Р–Т). – К. : Наук. думка, 2006. – 704 с.

Коб. – Кобилянська О. Ю. Твори в 5-ти томах. – Т. 1. – К., Держлітвидав УРСР, 1962. – 401 с. ; Т. 2. – К., Держлітвидав УРСР, 1962. – 480 с. ; Т. 3 – К., Держлітвидав УРСР, 1963. – 439 с. ; Т. 4. – К., Держлітвидав УРСР, 1963. – 512 с. ; Т. 5 / Упорядк., під. текстів та приміт. Ф. Погребенника. – К., 1963. – 768 с.

Сл 1910 – Словар чужих слів (12.000 слів чужого походження в українській мові) [зібрані Зенон Кузеля, Микола Чайковський] / Зредагував Зенон Кузеля. – Чернівці : друк. то-ва «Руска Рада». – 1910. – 332 с.

СУМ – Словник української мови : В 11-ти томах. – К., 1970–1980.

Стаття надійшла до редколегії 22.03.2012

О. КАЦИМОН

ОБЩИЕ ЛЕКСИЧЕСКИЕ ЭЛЕМЕНТЫ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ И ПИСЬМАХ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСКОЙ И РЕЕСТРЕ «СЛОВАРЯ ЧУЖИХ СЛОВ» ЗЕНОНА КУЗЕЛИ И НИКОЛАЯ ЧАЙКОВСКОГО (1910)

В статье проанализированы общие лексические элементы в письмах и произведениях Ольги Кобилянской и реестре «Словаря чужих слов» Зенона Кузели и Николая Чайковского (Черновцы, 1910). Определено, что наибольшую группу составляют германизмы, латинизмы, полонизмы, характерные для западноукраинских земель начала XX ст.

Ключевые слова: О. Кобилянская, «Словар чужих слов» З. Кузели и М. Чайковского, заимствование, германизмы, латинизмы, полонизмы, румунизмы.

О. KATSIMON

COMMON LEXICAL ELEMENTS IN THE TEXTS AND LETTERS OF O. KOBLYANSKA AND IN THE "SLOVAR CHUZHYH SLIV" BY Z. KUZELYA AND M. CHAIKOVSKIY (1910)

The article is devoted to the analysis of the common lexical elements in the texts and letters written by Olha Koblyanska and in the entries of "Slovar Chuzhyh Sliv" by Zenon Kuzelya and Mykola Chaikovskiy (Chernivtsi, 2010). Thematic groups of Germanisms, Latinisms, Polonisms, Rumanian and Hungarian words, typical for West Ukrainian territories of the early XX c., were defined.

Key words: O. Koblyanska, "Slovar Chuzhyh Sliv" (1910) by Z. Kuzelya and M. Chaikovskiy, borrowings, Germanisms, Latinisms, Polonisms, Rumanian words.